

Lulu-journalen

Nr.2

"Vägarna är lika mycket varandra som jag skiljer mig åt"

Sep 2018

Årets korsning, Ryssbält, Kalix kommun, Norrbotten.
Foto: privat.

Vid kusten mellan Töre och Kalix ligger den lilla byn Ryssbält. Där har jag varit alla somrar och många vintrar. Här växte mormor upp på en bondgård och jag i en sommarstuga.

Mitt i byn finns en korsning. Tar man vänster kommer man till ett stugområde, tar man höger kommer man till ett annat. Det finns egentligen inget anmärkningsvärt med denna plats. Det liknar vilken korsning som helst, i vilken norrbottensk by som helst. Men just här har någon satt upp en skylt med texten ÅRETS KORSNING. Skylten har hängt där i åtminstone 15 år.

Det är årets korsning varje år.

Det är inte längre en plats man kan passera obemärkt.

För mig utgör den ett slags offentligt verk. Som ett slags monument över att det kan finnas offentlig konst även på platser där det inte finns någon offentlighet att tala om.

Jag driver bokförlaget, skivbolaget och produktionsbolaget Teg Publishing tillsammans med min bror Anders Teglund. Ursprungligen kommer vi från Luleå och i den där sommarstugan i Ryssbält driver vi också ett vistelsestipendium för kulturarbetare tillsammans med våra föräldrar.

Folk tror ofta att vi bara ger ut norrländsk litteratur, musik och film. Det gör vi inte. Men

vi kommer därifrån och det gör även andra.

Vi har gett ut vissa av dom.

Men det här med att tala om ursprung som om det skulle ha något egenvärde ... det finns något obehagligt med det. Något som ofta kan leda till antingen nostalgi, exotism eller patriotism. Tre fenomen som bör undvikas.

Fast det betyder inte att vi inte ska prata om platsen, vad andra har gjort med den och vad den gör med oss. Hur det ser ut.

Norrbotten är inte mer speciellt än andra landskap. När vi ombads vara redaktörer för ett nummer av Lulu-journalen med temat "Norrbottenska landskap" var det också vad jag tänkte.

Vi har i det här numret samlat ett urval från vår katalog. Det är skilda uttryck som egentligen inte har så mycket med varandra att göra, men de liknar oss och kanske andra.

Syftet med vårt arbete har aldrig handlat om att skildra Norrbotten, vi har bara funnit enskilda verk som vi velat lyfta, som känts viktiga för oss. Jag tänker att det kanske är ett personligare landskap än vad det kan framstå som. Att bilderna vi framställt snarare är specifika än generella.

Jag tänker att landskap är en efterhandskonstruktion.

"Vägen liknar vägen" skriver poeten Pernilla Berglund i diktsamlingen *Fälla*. En rad som skulle kunna vara vår programförklaring.

När jag läser Pernilla Berglunds dikter förstår jag allt och ingenting, och läser in precis vad jag vill. Jag läser dem och tänker tankar som inte kan formuleras.

"Vägarna är lika mycket varandra som jag skiljer mig åt" fortsätter dikten.

Det har inte alltid varit självklart att kunna skriva om Norrbotten. Det var först som ung vuxen jag själv förstod att man kunde skriva om vilken verklighet som helst, även vår. Att det gick att ta vår tillvaro på lika stort allvar och skämt som andra.

En erfarenhet från att ha vuxit upp i Norrbotten är att våra platser inte omtalades. De fanns inte på TV, våra vägar skrevs inte i böcker, de

våras röster var inte förstärkta. Inte för att jag för egen del tycker att det är så mycket att gnälla över. Det finns andra positioner som är än mer marginaliserade, men ... så var det.

Och i en tid när stad och land faller isär, blir det extra viktigt att måla sådana bilder. Det är ett motgift mot den historielöshet som kommer sig av att ingen talar om varför man är här och varför det ser ut som det gör.

”Varför är tron på råvaran, exploateringen, jobben och välfärden så blind? Varför är relationen till kapitalismen inte sval och realistisk? Varför tror vi även när påståendet motbevisats gång på gång?”

Det säger Po Tidholm i ljudreportaget *Jämburen* som vi gav ut 2017. En dokumentär om råvaruindustrins exploatering.

Jag tänker på vilka nya perspektiv jag har fått av Po Tidholms artiklar och texter, hur de på många sätt har gett oss en historia. Hur landets ekonomiska praktik och styvmoderliga kolonialism förkroppsligats genom vår verklighet. Det var en stark upplevelse när jag för första gången läste manuset till boken *Norrland*, som vi gav ut 2012. Jag hade aldrig läst om det här. Tänker till exempel på Tidholms formuleringar kring ”det ständiga hotet om våld” som plötsligt gav mig en helt ny förklaringsmodell och känsla kring min egen bakgrund. Och att det börjar där, i ekonomi och politik. Jag tänker på David Väryrnens träffsäkra skildringar av något så flyktigt som sinnelag. Det som existerar i språk, tilltal och tankevärld. Hur gemensamhetsskapande det kan vara.

Och jag tänker på hur hans text *Hemvänder-visan* får liv i Sara Parkmans tonsättning. Hör ni hur det låter? Som tradition och historia. Det är det inte, den är helt ny. Men det känns som om man aldrig hört den för första gången. Jag tänker på Sven Teglund's akvareller från Porsön, det bostadsområde i Luleå där jag växte upp. Där Sven, som är min far, också bor kvar. Hur ljuset från järnverket reflekteras i molntäcket under vissa särskilt kalla vinternätter och skapar ljusfenomen över fjärden. Hur den himlen lyser även över pizzerior i bruna tegelhus, och i Svens akvareller. Det beter sig som om det vore märkvärdigt.

”Natten färgar himlen röd som blod” sjunger Mattias Alkberg i *Ingen sömn på Stengatan*. Det är samma himmel, samma ljus. Och kanske är det här första gången någonsin som Porsön blir omsjunget i en poplåt. Jag hör det och det känns som att platsen finns eller som om den inte funnits förut.

Inte för att jag tror att det biografiska spelar så stor roll, att man måste förstå just det för att känslan ska kunna överföras.

Det kan också likna någonting annat.

I den film som Clara Bodén gjorde utifrån låten är perspektivet hennes. Hon har en annan blick men också det är samma himmel, det är bara det att det röda är en svart-vit färg.

Både låten och filmen belyser nattarbetare och andra som är vakna om natten i Luleå. De som åker buss, de som vandrar bland snöhögarna med aldrig nog mycket kläder.

”Tider och plats lyser i tid”, som den norrbottniske poeten Verner Boström en gång skrev, på tusen olika sätt. Den röda himlen över vägen. Allt det är verkligt.

Här är några som var där och såg det.

Jonas Teglund

Teg Publishing, september 2018

Läs mer om Teg Publishing:

www.tegpublishing.se

Teg Publishings vistelsestipendium:

www.tegpublishing.se/vistelsestipendium

Referenser:

Boström, Verner, *Länder*, Luleå: Black Island Books, 2006.

DIKTSVIT UR FÄLLA
PERNILLA BERGLUND

Sida 4

I Pernilla Berglunds poesi konstituerar och upphäver språket och platsen varandra oavbrutet. Ingen betydelse är självklar. Dikterna försöker närma sig en specifik upplevelse av språk och plats för att sedan omformulera deras villkor.

Berglund har nominerats både till Borås Tidnings debutantpris och SvDs litteraturpris.

JÄRNBUREN
PO TIDHOLM

Sida 5

I ljudreportaget Järnburen har journalisten Po Tidholm tillsammans med fotografen Cameron Wittig gjort tre resor i nordvästra USA och en i norra Sverige för att undersöka hur den globala råvaruekonomin påverkar lokalsamhälle, mentalitet och människors livssituation.

Hur gick det egentligen till med gruvan i Pajala? Och hur kommer det att gå med stadsflytten av Kiruna?

VÅR ROPANDE RÖST (I OBYGDEN)
DAVID VÄYRYNEN

Sida 6

Poeten David Väyrydens debut *Marken* handlar om Malmfälten och har väckt stor uppmärksamhet över hela landet. Här är två stora folkrörelser fortfarande en del av kulturen och mentaliteten: den inomkyrkliga laestadianska väckelsen och den socialistiska arbetarrörelsen.

HEMVÄNDARVISAN
SARA PARKMAN

Sida 9

Folkmusikern Sara Parkman har väckt mycket uppmärksamhet med sina föreställningar *Fäboland* och *Sång till välfärden*. Hennes album *Matriarkerna* tillsammans med Samantha Olanders utsågs till Årets utgåva på Folk & Världsmusikgalan 2018.

Här har hon tonsatt David Väyrydens dikt ur *Marken*.

EFTER ARTON
SVEN TEGLUND

Sida 10

Konstnären Sven Teglund är mest känd för sina akvareller av sin mors virkade dukar i boken *ensamheten värst*. Dessa två akvareller har motiv från bostadsområdet Porsön i Luleå och finns med i Teg Publishings första utgåva, *Efter arton*.

INGEN SÖMN PÅ STENGATAN
CLARA BODÉN

Sida 11

Regissören Clara Bodén har gjort en nattlig inventering av Luleå utifrån Mattias Alkbergs låt *Ingen sömn på Stengatan* (2015) och med fokus på människor som jobbar nattsift. Vi möter arbetare på stålverk, i hemtjänstens nattpatrull, en vakt som kör sitt nattliga crossfitpass, en busschaufför och några fler som inte sover denna januarinatt.

KOLOFON
Sida 12

→ *Diktsvit från Fälla*
Pernilla Berglund

1.

Vägen liknar vägen, det stora vattnet till vänster och bergsavsatserna högt på höger sida. Vägarna är lika mycket varandra som jag skiljer mig åt.

2.

Historien går bredvid, vi har gått bredvid dig. Om du sett oss förbi det vi sagt, förkortningen av tiden, precis som jag kunde varit en annan. Det går att ta i nu. Jag ska sörja mig en plats.

3.

Här är vi hemma eller är upplevelsen en gräns mot verkligheten. Den plats jag talar utifrån måste jag hela tiden inta. Om vi sa oss ifrån, en tydlighet som kunde gälla. Här vore vi säkra.

4.

Att meddela sig för att undvika. Jag lånar skor ur förrådet, talar i backen, att fälla skog som att döma. Jag går från din möjlighet, vänder mossan och grenarna vi samlar från marken, sly som röjts. Tätheten var i vägen, varje gång vi besöker, nu växer trappen igen. Jag tilltalas under de nedfallna.

5.

Om vi är tillräckliga i språket, att det alltid handlar om talet. Vi blir i rösten eller det som kan bli en styrka. Hur kan jag veta när jag sammanfaller med mig själv. Ryggen av bark är också dess framsida.

6.

Du talar om att avverka, från Fälla och nedöver, ber om hjälp med återväxten. Skriften ärrar marken, vi ska inte längre känna igen oss. Det första bladet i boken som har lossnat och hela tiden faller ur.

7.

Vid avverkningsplatsen, vi körde dit för att se

När det är tid för höst, när alla drar ut i skogen

Fäller djuren och faller ner på plats

Användningen av alla dina uttryck

Platsen som en ursäkt för bristen

JÄRNBUREN

Ett ljudreportage av Po Tidholm

ORIGINALMUSIK — THE TALLEST MAN ON EARTH

LJUDPRODUKTION — NILS SVENNEM LUNDBERG

FOTO — CAMERON WITTIG

Teg Publishing

Foto: Cameron Wittig. Formgivning: Carl Anders Skoglund

[www.soundcloud.com/
teg-publishing/
po-tidholm-jarnburen-avsnitt-1](http://www.soundcloud.com/teg-publishing/po-tidholm-jarnburen-avsnitt-1)

Alla avsnitt av Järnburen finns här:

[www.adlibris.com/se/ljudbok/
jarnburen-9789188035097](http://www.adlibris.com/se/ljudbok/jarnburen-9789188035097)

Se Wittigs foton från Järnburen:

www.tegpublishing.se/jarnburen

Originalmusik: The Tallest Man On Earth /
Kristian Matsson

Fotografi: Cameron Wittig

Ljudproduktion: Nils Svennem Lundberg

Formgivning: Carl Anders Skoglund

Redaktör: Anders Teglund

Producerad med stöd av Kulturbryggan, Svenska
institutet och Publicistklubben

→ *Vår ropande röst (i obygden)*
David Väyrynen

och jag tror att det är många som kommit ut hit idag
som ändå känner samma stolthet som jag
att man ändå vågar säga högt här ute
hur kan man inte vilja leva som oss
för vi har varit med om
vilken behållning det är för människan
att vi skulle behöva allt mindre söderifrån
detta gör att vi kommer längre och längre ifrån städerna
man blir så främmande inför människorna där
som söker sin glädje samtidigt på för många hörn
och med nackarna ner över varsin leksak
det gör att man känner ett sånt tryck över bröstet
och man hoppas att dom tittar snart upp

och fastän man har fått se allt som går fel med världen
så det är nog helt rätt
att vi är sådana som ser här i vårt samhälle vad som bör göras
men en människa blir inte utan ansvar för det
men detta det är en drivkraft
att marken uppenbarat för oss sitt tillstånd
att det är vi människor som har skuld till det
alla har skuld i allt detta och måste ställa frågan
inte är det väl rätt att lämna det här till kommande
därför måste vi inte bara arbeta för oss
men också för andra
som har ännu större skuld i det här
därför är vi inte sådana enstöringar
att vi bara ser till vår egen del av marken
vi vill ha liksom ett monopol
nej tvärtom
som byfinnar och samer
är vi pliktigade till att hjälpa
lämna dörrarna på glänt
att dom kommer söderifrån också för att dela
efter behov och efter förmåga

men vi hör också ropen på arbetskraft och tillväxt
och som blir till något som lockar
som har varit det under alla tider
men idag kräver det allas medverkan
och det är sådant att det ändå måste ha tag i fler
allt detta är främmande för oss
men det är inte så främmande
att det inte skulle utöva en dragningskraft på oss
när vi har det så nära
så har vi också en kamp vi måste ta
och här är frågan för oss
att vi inte behöver vad dom lurar i andra
men när vi hör att man korsar haven

och då lockas man att tänka
att nog kunde man väl kunna lära av dom
eller att vi åtminstone kunde närma oss städerna
när det kommer sådana erbjudanden
nog kan du leva som oss fast du har flyttat
och det var förr till och med uppmuntrat att lämna
och dessvärre finns det sådana som gått på den finten
som har gått dit man aldrig låter marken vila
och vi är här idag ännu några som fortfarande är kvar där
som ännu försöker dra ut sladdarna
och när lugnet får drabba en människas tillvaro
en människa som annars lever i staden
och inbillar sig kanske vara fri att välja
ja också då när hennes händer söker tekniken
då räknar hon kanske inte med påföljderna
så har det ju varit också med många
och så är det ju också för oss som varit här länge
då när det kan plötsligt komma över en
att man fortfarande känner av jakten
då minns man något av allt det där
allt det man trodde man verkligen behövde

och jag vet att vi har också orsak idag
att uppmåna varandra en och annan gång
att vi klarar oss bättre utan det där
och vi ser också hur vi blir ändå fler som kommer
och vi har orsak att glädjas för dom
och ytterligare när vi ses
vilken glädje det är bara det
när vi träffar kamrater från andra byar
och ser att man klarar sig lika bra
och hjälper när man ber om hjälp
och bekräftar att vi har vad vi behöver
vi behöver inte hela tiden nånting nytt
världen längtar hela tiden efter nånting nytt
men vi behöver bara så vi har att stoppa i mun
så länge alla kan äta sig mätt
men det är lätt att misströsta ibland
när vi ser stadsmänniskan hamstra för varsitt bo
och vi vet att marken under den sviktat
ja i dessa saker
så kan man känna sin egen ofullkomlighet
man räcker inte liksom till
men vi kan inte göra annat än det vi gör tillsammans
att det ska användas för allas väl
och med hänsyn till marken
vi menar också att det är viktigt
att när vi utför dessa saker
att vi alltid kommer ihåg skälen
att det inte blir till egen berömmelse

och jag tror alla kamrater och likasinnande
att vi kan idag också garantera fortsatt sammanhållning
över det arbete som här ska göras framöver
så att det gör oss oavhängiga dom

för endast som bundna av deras jäkt
behöver vi deras maskiner
endast som verkligt självförsörjande
håller vi oss levande
och aldrig ska vi försumma att slå fast
att vi har alltid klarat oss utan dom
att dom har aldrig klarat sig utan oss
att marken är vår och självständigheten
i evighet, jajamen

→ *Hemvändervisan*
Sara Parkman

Formgivning: Erik Olofsson

[www.soundcloud.com/
teg-publishing/sara-parkman-
hemvandarvisan-david-
vayrynen](http://www.soundcloud.com/teg-publishing/sara-parkman-hemvandarvisan-david-vayrynen)

Text: David Väyrynen
Musik: Sara Parkman

→ *Efter arton*
Sven Teglund

Foto: Erik Holmstedt

→ *Ingen sömn på Stengatan*
Clara Bodén

[www.youtube.com/
watch?v=hddDJ6g_BH0](https://www.youtube.com/watch?v=hddDJ6g_BH0)

Musik: Mattias Alkberg och Petter Granberg
Mix & ljudläggning: Jan Alvemark
Typografi: Erik Olofsson
Samproducent: Filmpool Nord, Katja Härkönen
Producerad med stöd av Norrbottens Läns
Landsting och Filmpool Jämtland

Lulu-journalen

Lulu är hur Luleå benämndes i skrift första gången **1397**, ett namn med samiskt ursprung som kan uttydas "östligt vatten". Det har fått ge namnet till Luleåbiennalens journal som släpps en gång i månaden under perioden augusti **2018** till och med februari **2019**. I sju nummer ges läsarna genom text, bild och film olika ingångar till det samlade temat *mörkrets landskap*. Alla nummer tar avstamp i ett offentligt verk i Norrbotten. Lulu-journalen görs av biennalens konstnärliga ledare och inbjudna gästredaktörer. Tidningen publiceras på biennalens hemsida och går att ladda ner för utskrift.
www.luleabiennial.se

Kolofon

Lulu-journalen Nr. **2**:
"Vägarna är lika mycket varandra
som jag skiljer mig åt"
September, Luleåbiennalen **2018**
ISSN: **2003-1254**

Redaktörer: Teg Publishing
Formgivare: Aron Kullander-Östling & Stina Löfgren
Koordinator: Alice Söderqvist
Översättning: Kristian Vidstrup Madsen, Mikael Berglund, Robin Blanton.